

A déli harangszó

A köztudatban az terjedt el, hogy III. Callixtus pápa 1456-ban a nándorfehérvári győzelmet követően – amelynek jelentős szereplője volt Dugovics Titusz is – bullájában előírta a katolikus templomok számára a déli harangozást. A déli harangszó tehát a magyarok által Nándorfehérváron, azaz Belgrádban a török seregen aratott győzelem tiszteletére szól mindennap.

A köztudatban elterjedt tény az egykorú adatok árnyalják.

A török veszélyt átérző 76 éves pápa az 1455. április 20-án történt beiktatása után ünnepélyes esküt tett Konstantinápoly visszafoglalására. Ekkor indított toborzó- és lelkesítő kampánya azonban nem járt sikerrel.

1456 késő tavaszára világossá vált, hogy nem lesz százezres keresztény csapat Európa keleti részének visszafoglalására.

Június elején érkezett meg a hír Budára, hogy a félelmetes török hadsereg átlépte Szerbia határát, s elindultak Nándorfehérvár ellen. Hunyadi János amint hírért vette a szultán támadásának, sietett Szeged környékére, hogy összegyűjtse magánhadseregét, ami nem volt több 4-6000 embernél. A keresztéseket Kapisztrán János ferences szerzetes szervezte.

Az általános pánikhangulatnak csak nyomatékot adott szerte Európában, hogy június 3-a éjjelétől csaknem egy hónapon át egy hatalmas üstökös világított az égen (ma már tudjuk, hogy ez a Halley-üstökös volt). Csóvája fenyegetően húzódott az égen, kelet felé mutatva. Ebből az égi jelből mindenki egyértelműen kiolvasta a jóslatot: kelet felől iszonyatos veszély leselkedik a nyugati keresztény világra.

A kontinens török véstől tartó lakói pánikba estek, és e légkörben született, 1456. június 29-én (tehát három nappal a nándorfehérvári csata megkezdése előtt) III. Callixtus imabullája.

A pápai bulla elrendelte, hogy minden keresztény hívő ember mondjon imát az üstökös képében megjelent ördög és a pogány török ellen. Hogy senki el ne mulassza a naponkénti könyörgéseket: "jel adassék minden hívőnek, hogy imáikkal segítsék azokat, akik a török ellen harcolnak." A bulla elrendelte, hogy a kereszténység valamennyi templomában a szokásos reggeli és esti harangszó között „*déltájban*” háromszor kongassák meg a harangokat,

A nándorfehérvári győzelem napja július 22-e volt.

A győzelem híre július 28-án érkezett meg Budára, a bulla pedig legkorábban augusztus első hetében. Az ország a kor szokása szerint harangkongatással ünnepelt.

A győzelem híre azonban a pápát sem hagyta érintetlenül. III. Callixtus augusztus 6-án értesült a diadalról, és ezután maga is új értelmezést adott bullájának. „*Minthogy Isten győzelemre segítette a keresztények fegyvereit, a déli harangszó alatt elmondott imák egyben a hálaadás imái legyenek*” Tehát maga III. Callixtus teremtett további kapcsolatot a harangszó és a győzelem között.

Számtalan jele van azonban annak, hogy III. Callixtus pápa és a kortársak az *ima erejének* tulajdonították, hogy a Kapisztrán Szent János gyűjtő hatású beszédeinek hatására összegyűlt kereszties seregek Hunyadi János vezetésével 1456-ban megvédték a kereszténység védőbástyáját, Belgrádot, azaz Nándorfehérvárt.

Ne feledjük, hogy egy évvel később – a nándorfehérvári győzelem emlékére – 1457. augusztus 6-án rendelte el III. Callixtus pápa az *Urunk színeváltozása* ünnepét, amely kimondja, hogy a déli harangszó alatt elmondott imák egyben a győzelmi hálaadás imái is.

Így alakult át az eredetileg könyörgésre szólító harangszó a győzelemért való hálaadás harangszavává.

A győzelemből fakadó lelkesedés azonban hamarosan lelohadt, s alig fél évszázad múltán VI. Sándor pápa (1492–1503) a jubileumi Szentévben, 1500. június 1-jén, ismét bullában hívta fel az egész keresztény világ figyelmét a török veszélyre.

VI. Sándor pápa változtatott a III. Callixtus által elrendelteken: attól kezdve a harangszó délben – és nemcsak a keresztes hadjárat tartama alatt –, hanem örökre szólal meg, jelezve, hogy a kereszténység védelme nem pillanatnyi feladat, hanem minden időben és minden helyen fontos kötelesség.

Farkas Balázsnak, a Magyar Örökség Díj egyik alapítójának, javaslatára 2001. aug. 6. óta ez a nap a Harangünnep napja.

Az egykori győzelem mintegy hetven évre megállította a törökök további európai terjeszkedését és Magyarország meghódítására irányuló próbálkozását.

Ezt írják évszázadok óta a tankönyvek:

„a nándorfehérvári küzdelem fontos lélektani fordulópontja egy vitézhez köthető, Dugovics Tituszhoz”. Az ő hőstette sok erőt adott a magyar seregnek.

Azóta tisztázódott, hogy sajnós a hős Dugovics nem létező személy volt. Kitalált legendáról van szó, ami elsősorban a Dugovics család 19. század eleji tagjainak köszönhető.

Az egész tehát egy történelemhamisítás.

Most már nem sokat tehetünk ellene.

Inkább mondjuk ki: reméljük, hogy a történelemhamisítók lelki üdvéért nem szól naponta a déli harangszó.

Gazda István

Bp. 2022.06.18.